Egenkontrollprogram för försäljning elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

MORA • ORSA

Värt att veta om egenkontrollprogram

Du som tänker sälja e-cigaretter och påfyllningsbehållare till konsumenter ska utöva egenkontroll över att försäljningen sker i enlighet med bestämmelserna i lag om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Du ska dokumentera kontrollen av verksamheten i ett egenkontrollprogram som är anpassat för din verksamhet. Det är näringsidkaren, det vill säga du som äger verksamheten, som ansvarar för att det finns ett egenkontrollprogram. Programmet bör bland annat beskriva försäljningsställets rutiner för att kontrollera ålder och de krav som gäller för produkterna med informationsblad, innehållsdeklaration samt hälsovarning.

Ett egenkontrollprogram fungerar som ett stöd för dig som näringsidkare i egenkontrollen och är ett viktigt underlag för kommunen vid en tillsynskontakt. När du anmäler försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare till kommunen ska du samtidigt bifoga en kopia av ditt egenkontrollprogram.

Försäljningsställe

Namn på försäljningsstället	Gatuadress	
Postnummer och postort	E-post	
Kontaktperson	Telefon	Antal anställda

Ägare

Firmanamn (AB, HB, enskild firma etc.)	Organisationsnummer/personnummer

Nedan följer ett förslag på vad ett egenkontrollprogram för försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare kan innehålla. Hjälptexten under rubrikerna beskriver lagens försäljningsregler och kryssrutorna är förslag på rutiner som kan vara ett stöd för dig som näringsidkare i egenkontrollen. Det finns också tips på information som inte är försäljningsregler men som kan vara bra att känna till och en hjälp för dig och din personal.

Information om åldersgränsen 18 år

För att informera om förbudet att sälja eller lämna ut e-cigaretter och påfyllningsbehållare till någon som inte har fyllt 18 år ska ni ha minst en tydlig och klart synbar skylt på försäljningsstället. Skylten ska normalt sett placeras vid kassan för att uppfylla kravet på att vara tydlig och klart synbar. Det finns inget som hindrar att ni placerar fler skyltar på andra platser på försäljningsstället.

Var är skyltar eller dekaler om åldersgränsen placerade på försäljningsstället?

- ☐ Vid kassan
- ☐ På entrédörren
- ☐ På skyltfönster
- ☐ Annat:

Åldersgräns och ålderskontroll

Den som säljer eller lämnar ut e-cigaretter eller påfyllningsbehållare ska vara säker på att kunden har fyllt 18 år. Personen som säljer eller lämnar ut varan, exempelvis expediten i kassan, är personligen ansvarig för att ingen under 18 år får köpa dessa produkter. Det betyder att den som vid försäljning överlämnar e-cigaretter eller påfyllningsbehållare till någon som inte har fyllt 18 år kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Om kassapersonalen är osäker på kundens ålder ska de begära legitimation.

Det kan vara svårt att enbart genom utseendet bedöma en ung persons ålder. Ett sätt att försäkra sig om att en person fyllt 18 år är att begära legitimation av alla som ser ut att vara under 25 år. Om kunden inte har fyllt 18 år får varan inte säljas eller lämnas ut. Varan får heller inte lämnas ut om det finns särskild anledning att tro att varan kommer att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år.

Vilka rutiner har ni för ålderskontroll på försäljningsstället?

- ☐ Om vi är osäkra på om kunden har fyllt 18 år frågar vi efter legitimation.
- ☐ Vi kontrollerar kundens ålder via födelsedata på legitimationen.
- ☐ En åldersstícka (dekal) finns för att underlätta ålderskontrollen.
- ☐ Vi rekommenderar personalen att begära legitimation av alla kunder som ser ut att vara under ____år.
- ☐ Om kunden inte kan visa att han eller hon är över 18 år nekar vi köp.
- ☐ Om kunden inte visar legitimation på begäran nekar vi köp.
- ☐ Om personalen misstänker att e-cigarett eller påfyllningsbehållare är avsedd för någon som är under 18 år så nekar vi köp.
- ☐ Om kunden är påstridig så tillkallas en chef eller annan ansvarig personal.
- ☐ Annat:

Alla e-cigaretter och påfyllningsbehållare som säljs till konsumenter ska tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera ålder. Därför måste det finnas rutiner för ålderskontroll även vid eventuell gränsöverskridande distansförsäljning.

Vilka rutiner har ni för ålderskontroll om försäljningen sker via gränsöverskridande distanshandel

- ☐ Detta är inte aktuellt.
- ☐ Ålderskontroll vid köp på internet görs via bankkort eller liknande.
- ☐ Försändelser via post skickas med rekommenderat brev, mottagningsbevis, personlig utlämning eller liknande.
- ☐ Försändelser via post innehåller uppgifter om att tobaksvaran inte får lämnas ut till någon som inte har fyllt 18 år.
- ☐ Annat:

Har ni någon rutin för att följa upp hur personalen hanterar kravet på ålderskontroll? I så fall, vilken?

På vilket sätt hanterar ni problematiska situationer, exempelvis om kunden inte kan visa någon legitimation?

- ☐ Vi informerar personalen om risker som kan uppstå i samband med försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare och ger förslag på hur dessa kan hanteras.
- ☐ Vi utbildar personalen i konflikthantering som inkluderar information om åldersgräns och ålderskontroll.
- ☐ Annat:

Stöd och utbildning till personal

En näringsidkare som säljer e-cigaretter och påfyllningsbehållare till konsumenter ska ge personalen den information och det stöd som behövs för att de ska kunna följa lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare samt anslutande föreskrifter. Det är också viktigt att all personal som arbetar i kassan och lämnar ut e-cigaretter och påfyllningsbehållare känner till sitt personliga straffansvar i samband med försäljningen.

På vilka sätt informeras eller utbildas personalen om kravet på ålderskontroll, deras personliga straffansvar och övriga bestämmelser vid försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare?

- ☐ Vid anställning av ny personal
- ☐ Personalmöten
- ☐ Intern utbildning
- ☐ Extern utbildning
- ☐ Informations- och utbildningsmaterial
- ☐ Annat:

Hur ofta informeras eller utbildas personalen om kravet på ålderskontroll och om övriga bestämmelser vid försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare?

- ☐ Vid anställning av ny personal.
- ☐ Minst en gång per år.
- ☐ Vi använder en tabell för att notera tidpunkterna för information och utbildning till personalen (se bilaga 2).
- ☐ Annat:

Lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ställer inga krav på åldern hos den som står i kassan och säljer e-cigaretter och påfyllningsbehållare. Däremot måste kassapersonalen vara införstådd med lagen och ha en reell möjlighet att vägra sälja varorna till den som inte är 18 år. I många fall är detta svårt för en person som inte själv har fyllt 18 år, och unga anställda bör därför få särskilt stöd.

Vilket särskilt stöd ger ni till ung personal för att hantera svåra situationer i samband med försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare?

- ☐ Vi säljer e-cigaretter och påfyllningsbehållare i en särskild kassa med erfaren äldre personal.
- ☐ Ung personal kan få stöd från erfaren personal under hela arbetstiden.
- ☐ Ung personal får extra utbildning och stöd för att hantera svåra situationer.
- ☐ Annat:

Information om kontrollköp

Kommunen har rätt att göra kontrollköp för att testa om försäljningsställen har bra rutiner för sina ålderskontroller. Det innebär att en person som har fyllt 18 år och ser ung ut testar om det går att handla e-cigaretter och påfyllningsbehållare utan att visa legitimation. Syftet är förbättra rutinerna för ålderskontroll.

Kom ihåg att informera din personal om att ert försäljningsställe kan få besök av någon som gör ett kontrollköp!

Krav på informationsblad, innehållsdeklaration, hälsovarning etc.

I denna lag avses med ***elektronisk cigarett***: produkt som kan användas för konsumtion av nikotinånga via ett munstycke, eller beståndsdel av den produkten, inbegripet en patron, en tank och anordningen utan patron eller tank, och ***påfyllningsbehållare***: behållare som innehåller vätska som innehåller nikotin och som kan användas för att fyll på en elektronisk cigarett.
6 § E-cigaretter och påfyllningsbehållare ska uppfylla de föreskrifter om innehåll och utformning som har meddelats med stöd av 48 § 2.
Tillverkare och importörer ansvarar för att produkterna uppfyller de krav som följer av första stycket.
E-cigaretter och påfyllningsbehållare som inte uppfyller de föreskrifter om innehåll och utformning får inte tillhandahållas konsumenter på marknaden.
7 § Styckförpackningar till e-cigaretter och påfyllningsbehållare ska innehålla ett informationsblad. Om informationsblad saknas får produkten inte tillhandahållas konsumenter på marknaden.
8 § Förpackningar till e-cigaretter och påfyllningsbehållare ska förses med en innehållsdeklaration. Om detta saknas får produkten inte tillhandahållas konsumenter på marknaden.
9 § Märkningen på e-cigaretter och påfyllningsbehållare **får inte** antyda att en viss e-cigarett eller påfyllningsbehållare är mindre skadlig än andra sådana produkter, innehålla information om halten av tjära eller kolmonoxid, likna ett livsmedel eller en kosmetisk produkt, antyda att en viss produkt har miljöfördelar eller hänvisa till doft eller tillsatser, utom vad avser smaktillsatser.
Styckförpackningar och eventuell ytterförpackning till e-cigaretter och påfyllningsbehållare får inte antyda ekonomiska fördelar genom att innehålla tryckta kuponger, erbjudande om rabatt, gratisutdelning, två varor till priset av en eller liknande erbjudanden.
10 § Förpackningar till e-cigaretter och påfyllningsbehållare ska förses med hälsovarning. Om detta saknas får produkten inte tillhandahållas konsumenter på marknaden.

Har ni någon rutin för att kontrollera och säkerställa att e-cigaretter och påfyllningsbehållare är korrekt märkta? I så fall, vilken?

- ☐ Vi utbildar personalen om hur elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ska vara märkta.
- ☐ Vi kontrollerar att produkterna har ett informationsblad i förpackningen.
- ☐ Vi kontrollerar att produkterna har en innehållsdeklaration i förpackningen.
- ☐ Vi kontrollerar att produkterna är försedda med hälsovarning.
- ☐ Vi kontrollerar märkningen av produktpresentationen enligt 9 §.
- ☐ Om produkterna saknar något av ovanstående så tar vi bort dem från försäljningsstället och kontaktar leverantören.
- ☐ Annan åtgärd:

Avvikelser

Du ska ha kontroll över din försäljning och även se till att din personal följer bestämmelserna. Det är viktigt att du åtgärdar brister som kan uppstå. Om bestämmelserna i lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare eller anslutande föreskrifter inte följs kan kommunen besluta om administrativa sanktioner mot dig som näringsidkare för att du ska rätta till felen. Till exempel så kan kommunen meddela försäljningsförbud under en tid av högst sex månader. Som ett stöd för dig själv kan du dokumentera vilka åtgärder du gjort, om en brist uppstår. Då blir det också lättare för dig att följa upp om bristen har rättats till.

Vilka åtgärder tas om det uppstår brister, såsom att bestämmelser i lagen eller att egenkontrollprogrammet inte följs?

- ☐ Personalen får en genomgång av försäljningsbestämmelserna.
- ☐ Vi tar kontakt med kommunen för att få informationsmaterial.
- ☐ E-cigaretter och påfyllningsbehållare säljs bara i en särskild kassa med erfaren personal.
- ☐ Erfaren personal får särskilt ansvar för försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare och för att stödja oerfaren personal.
- ☐ Annan åtgärd:

Underskrift

Ort och datum
Underskrift (behörig firmatecknare)
Namnförtydligande

Utdrag ur lag om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

20 §
En näringsidkare får inte tillhandahålla e-cigaretter och påfyllningsbehållare för försäljning till konsumenter utan att först ha anmält försäljningen till den kommun där försäljningen ska ske.

23 §
Näringsidkaren ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och ansvara för att det finns ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram.

Till anmälan enligt första stycket ska näringsidkaren foga egenkontrollprogrammet och de övriga uppgifter som behövs för kommunens tillsyn. Om uppgifterna ändras ska det anmälas till kommunen utan dröjsmål.

Berörda myndigheter

Folkhälsomyndigheten är central tillsynsmyndighet för bland annat produktanmälan från tillverkare och importörer, rapportering av försäljningsvolymer och utfärdare av föreskrifter. *Länsstyrelsen* ansvarar regionalt inom länet för samordning och tillsyn. *Kommunen* och *Polismyndigheten* ansvarar lokalt för omedelbar tillsyn över handeln med e-cigaretter och påfyllningsbehållare. *Polisens* huvudsakliga uppgift är att ingripa vid brott, medan *kommunens* uppgift är att säkerställa att regelsystemet följs i framtiden. *Konsumentverket* är central tillsynsmyndighet för frågor kring marknadsföring.

Mer information

För mer information om lag om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, kontakta din kommun.

Miljö- och byggnadsförvaltningen 792 80 Mora Telefon: 0250-260 00 E-post: miljobygg@mora.se

Åldersdekaler samt utbildnings- och informationsmaterial om lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare finns att beställa på Folkhälsomyndighetens webbplats **www.folkhalsomyndigheten.se/tillsyn**.

Information till personalen

Det är viktigt att din personal vet vilka regler som gäller vid försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare och varför reglerna finns. Ett sätt att försäkra sig om detta är att du informerar personalen en gång per år. Ny personal bör dessutom få en genomgång när de anställs. Kom ihåg att både berätta vad lagen säger och beskriva hur era rutiner ser ut.

För att komma ihåg när du har informerat din personalkan det vara bra att fylla i deras namn i en tabell, se exempel nedan. De bör själva få fylla i datumet då de senast deltog i ett informations- eller utbildningstillfälle.

Namn	**Datum 1**	**Datum 2**	**Datum 3**	**Datum 4**